

LBRIS

We know
books

AUTOARE:

Barbara Bodichon
Frances Power Cobbe
Christabel Pankhurst
Emmeline Pankhurst
Annie Kenney
Flora Drummond
Eva Gore-Booth
Constance Smedley
Margaret McMillan
Maud Arncliffe Sennett
Selina Cooper
Sophia Duleep Singh
Sylvia Pankhurst
Emily Wilding Davison
Millicent Garrett Fawcett

Manifestele sufrajetelor

Traducere din limba engleză
de Deniz Otay

Coordonare editorială: Doru Someșan
Redactare: Medeea Iancu
Corectură: Elena-Anca Coman
Copertă: Andra Panait
DTP: Răzvan Nasea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Manifestele Sufragetelor / București : Editura Vellant, 2023
ISBN 978-606-980-208-3

82

Textele apărute în această carte au fost culese din articole de ziar, cărți, pamflete, afișe și documente publicate între anii 1869 și 1920 într-o selecție publicată de Penguin Books, 2020.

© 2023 Editura Vellant

Editura Vellant
Splaiul Independenței 319
București, Sector 6
www.vellant.ro

Toate drepturile asupra versiunii în limba română
aparțin Editurii Vellant.

Cuprins

Contesa din cușcă, muncitoarele, pisica și cetățenia	7
Paisprezece argumente pentru susținerea dreptului de vot al femeilor	39
Argumente pentru și împotriva dreptului de vot al femeilor – <i>Barbara Bodichon</i>	41
Politica noastră: un discurs despre dreptul de vot adresat femeilor – <i>Frances Power Cobbe</i>	61
Camera Comunelor și dreptul de vot al femeilor	81
Discursuri ale membrilor Uniunii Sociale și Politice a Femeilor	85
Demonstrație a sufragetelor în Edinburgh	101
Mișcarea pentru sufragiul femeilor în rândul membrelor sindicatului – <i>Eva Gore-Booth</i>	109

Drepturile civice ale femeii căsătorite – <i>Constance Smedley</i>	129
Femeia din trecut și din viitor – <i>Margaret McMillan</i>	139
„De ce vreau să votez“ – <i>Maud Arncliffe Sennett</i>	149
Câteva motive pentru care femeile care lucrează vor să voteze	153
Scrisoare către membrele Uniunii Sociale și Politice a Femeilor – <i>Emmeline Pankhurst</i>	155
Fragment din raportul Filialei Speciale – <i>Annie Kenney</i>	159
Munca femeilor căsătorite și mortalitatea infantilă – <i>Selina Cooper</i>	163
Impozitele pe care nu le-a plătit prințesa	167
Libertate ori moarte – <i>Emmeline Pankhurst</i>	169
Cuirasatul femeii – <i>Sylvia Pankhurst</i>	181
Prețul libertății – <i>Emily Wilding Davison</i>	185
Victoria femeilor – și ce vine după – <i>Millicent Garrett Fawcett</i>	193
Biografiile sufragetelor	203

Contesa din cușcă, muncitoarele, pisica și cetățenia

Istoria începe mereu în umbră și captivitate. În umbră și clandestinitate. În nevoie și revoltă. În trezire și revendicare. În oroare și speranță. În privilegiu și segregare.

Povestea începe mereu cu o femeie aflată pe patul de moarte. Patul de moarte rareori apare în cadru. Cadru este perspectiva care ne este deja stabilită. Patul nu apare în acest cadru pentru că imaginea a fost tăiată. Selecția elementelor considerate importante, ierarhia acestora au fost deja stabilite. Ceea ce vedem este cernit. Ceea ce vedem sunt fragmente; particule de praf ridicându-se în încăpere.

Lumini și umbre: această expresie clișeică. „Spune gri precum ceața, fumul, cenușa.“^{*}

* *Chimie*, Weike Wang, editura Vellant, 2022, traducere de Aurelia Ulici.

Camera nu poate fi văzută pentru că această cameră nu există încă. Există femeia ca reprezentare tulbură; deșirată; fărâmițată, mutilată. Pierdută.

Imaginea firimiturilor nu se referă la pâine, pentru că pâinea nu există. Există femeia ca ceva care trebuie folosit, păstrat; cucerit, vândut, îndepărtat. Există femeia în mâna căreia se pune cârpa cu care va șterge praful; fereastra; cu care va lustrui podelele.

Există viața femeii făcută din cârpe și ațe, din „detalii nesemnificative, clișeice.“ Există femeia și „gurile de hrănit“; și există istoria și „onoarea“, segregarea și „îngerul casei“, există Căminul și azilul de muncă și există femeia și locul ei de negăsit.

„Spune gri precum ceața, fumul, cenușa.“

Viața femeii: un alt clișeu și imposibilitate.

Sclipire și cenușă. Balans între lumea respectabilității și a inexistenței. Sau, cum spune Emily Wilding Davison în eseul său hibrid cu valențe religioase și militant-feministe din această carte, *Prețul libertății*: „Și a știut în adâncul sufletului ei că nu poate păstra cu niciun chip vreo «onoare» demnă de acest nume dacă totodată conșimțea la o realitate a societății în care sufletele și trupurile femeilor erau cumpărate și vândute.“

Perfecțiune și oroare. Neputință și captivitate. „Spune gri precum ceața, fumul, cenușa.“

Balans între un *atunci* vag, îndepărtat, străin. Necunoscut. Clandestin. Balans între un *atunci* și un *acum* cenușiu, însângerat, ocolit, atroce, de nenumit.

Fotografia arată o femeie stând cu mâinile în poală, aproape adormită. Capul pare să-i cadă în piept. Pe genunchi are o pânză. Lângă ea stau trei munți de pânze împăturite. Când spun munți nu vreau să spun o metaforă. Vreau să spun viață: muncă.

În partea dreaptă se văd o ușă și o pălărie agățată de ușă. Căpătâiul unui pat din fier încadrează acest tablou. Pe fundal, în spatele femeii se vede un tapet înflorat peste care viața și-a lăsat urmele. Florile nu se află întâmplător pe tapet; florile fac parte din această mistică a așa-zisei sale feminități și meniri.

Inexistența numită generic Viață și-a lăsat urmele peste tapet și peste femeie. Femeia nu este adormită. Femeia este surprinsă în ipostaza muncii infinite, a „destinului“ său de femeie.

Inexistența numită generic Cămin și-a lăsat urmele peste femeie și viață. Inexistența numită condiție socială, producție, eficiență și-au lăsat urmele peste femeie și viață. Inexistența numită „sexul slab“, „cea mai de preț comoară a națiunii“ și-a lăsat urmele peste ceea ce nu poate fi numit.

„Spune gri precum ceața, fumul, cenușa.“

Femeia nu este adormită, femeia muncește. Femeia pe care o descriu și pe care tocmai ați cunoscut-o este o femeie dintr-o fotografie din 1906. Iată ce îi răspundea Sojourner Truth* unui bărbat în 1851 când aceasta a luat cuvântul la Convenția pentru Drepturile Femeilor din Ohio: „Eu sunt pentru drepturile femeii. Am la fel de multă forță ca orice bărbat și pot munci la fel de mult ca orice bărbat. Am arat și secerat, am descojit și tocat și cosit și poate un bărbat să facă mai mult de atât**?“

Ce încerc să fac este să surprind aceste straturi ale realităților, vieților și istoriei. Aceste straturi de cearșafuri. De pânze. De mâini muncite. De suflete despre care s-a spus că nu există. De lumină puțină și multă cenușă. De șorturi și mâneci suflecate. De aburi și extenuare. De tricotaje și sudoare. De mâini „dibace“ și prost plătite. De mâini legate și vieți segregate, năruite. De chipuri pierdute, de vieți nebăgate în seamă. De lupte, excludere și stigmă. Vieți subjugate; vieți diferite și vieți oprite.

Manifestele sufragetelor surprind, printr-o selecție de texte, unele revendicative, altele împăciuitoare

* Sojourner Truth (Isabella Baumfree), 1797–1883, născută în sclavie, a reușit să fugă, împreună cu fiica sa, în 1826. A fost activistă și aboliționistă afro-americană.

** Sojourner Truth, *Ain't I a Woman?*, Penguin Books, 2020, „*I am a woman's rights*“, p. 1 (traducerea îmi aparține).

ori mistificatoare, militante ori argumentative, rapoarte, raporturi, discursuri și scrisori ale celor câtorva dintre cele mai vizibile sufragete din Anglia, lupta pentru acordarea dreptului de vot femeilor și emanciparea acestora.

Această carte este despre o parte dintre aceste vieți; despre trezire și emancipare. Despre lupte, deznădejdi și îndârjire. Despre sacrificii și pierderi de vieți. Despre importanța reprezentării, responsabilitate și putere de decizie. Despre tratament egal, mentalități și practici și sisteme opresive. Despre munca sufragetelor și feministelor; și despre munca a mii de femei lucrătoare în fabrici, ateliere, azile de muncă, spălătorese, bucătărese, îngrijitoare și infirmiere; ziariste și mame, fiice și mame singure; văduve, cusătorese și lucrătoare de munci fizice; culegătoare și înălbitoare; scriitoare, poete, actrițe, tipografe, avocate și activiste. Femei care s-au implicat în mod activ în Mișcarea pentru Sufragiul femeilor și care, prin experiența proprie de viață, educație, privilegiu, conștientizare, sensibilitate, preocupare și îndârjire, căsătorite, văduve sau celibatate, sărace sau înstărite, au extins prin obiective și idei noi, mai cuprinzătoare, toate, în feluri diferite, imperfecte, această mișcare.

Manifestele sufragetelor reflectă, de asemenea, ambivalențele și carențele unei mișcări care nu a fost

nici omogenă, nici pe departe perfectă ori, cum am spune astăzi, incluzivă. Mișcarea pentru Sufragiul femeilor a vizat cu precădere femeile albe, înstărite.

Manifestele din această carte expun și această conștiință politică în formare, confuziile, mirajele, neajunsurile, moștenirea istorică a sistemelor opresive nu doar din Anglia, căci acestea se intersectează și cu situația politică și cu istoria Statelor Unite ale Americii, reflectând, de altfel, o mentalitate globală. Cum spune Barbara Bodichon în textul său *Argumente pentru și împotriva dreptului de vot al femeilor* din 1872: „ceea ce este tratat ca și cum ar fi lipsit de valoare tinde să devină astfel“.

Argumentele folosite pentru a împiedica acordarea dreptului de vot femeilor au fost diverse, năucitoare și deloc străine zilelor noastre; pe câteva dintre ele le aflăm din textul Barbarei Bodichon: actul de a vota nu era considerat o „activitate femeiască“; „femeile sunt ignorante în materie de politică“; pentru că ar suferi de „o incapacitate legală a sexului“ lor; teama bărbaților că, prin acordarea dreptului de vot femeilor, vor apărea certuri în cadrul căsniciei; pentru că femeile „și-ar pierde, prin dreptul de vot, buna influență pe care o exercită indirect în prezent asupra chestiunilor publice“, sau „Cabinele de vot nu sunt locuri potrivite pentru femei“ și multe altele.

În textul lui Frances Power Cobbe *Politica noastră: un discurs adresat femeilor cu privire la dreptul de vot* se pot observa aspecte cu care ne confruntăm și astăzi: dublul standard al bărbaților, falsa lor politețe și galanteria pe care o afișează față de femeile din lumea „bună“, spre deosebire de atitudinea pe care o exprimă față de „guvernanta bătrână și subrează“ sau față de „biata fată de serviciu“, căreia i se adresează „necuviincios“. În același timp, acești bărbați sunt împotriva acordării dreptului de vot femeilor.

Mentalitatea și canoanele morale victoriene nu lipsesc din aceste texte; femeia nu este niciodată suficient de bună, potrivită, smerită ori pregătită pentru a fi demnă de dreptul de vot: universul căminului cu muncile sale trebuie să aibă întâietate. Pentru a te arăta vrednică de dreptul de vot, trebuie mai întâi să fii o gospodină demnă.

Deși discursul lui Cobbe alunecă, pe alocuri, înspre o zonă a respectabilității, modestiei și smereniei, ea aduce o critică nu doar ipocriziei bărbaților, ci, ferm, afirmă că: „adevăratul obstacol“ în privința acordării dreptului de vot „vine din partea femeilor *indiferente* și aproape în totalitate din partea celor care nu speră să obțină acest drept – soțiile bărbaților bogați, care nu au cunoscut niciodată lipsurile, care au fost înconjurate de

tandrețe și de omagii încă din leagăn și care și-au trăit toate zilele ca niște păsărele într-un cuib pufoș, fără nimic altceva de făcut decât să deschidă ciocul și să găsească hrana căzută în el“. Ea le îndeamnă pe femei să se implice în problemele societății, să nu fie „indiferente și inactice“ și ignorante, dezaprobându-le pe cele care „cred, deoarece duc o viață ușoară în această lume, că este «cea mai bună dintre toate lumile posibile» și că nu ar trebui să se schimbe nimic în ea“.

Discursuri ale membrilor Uniunii Sociale și Politice a Femeilor este unul dintre textele care reflectă ce se întâmpla, de fapt, la demonstrațiile organizate de sufragete, cum se desfășurau ele, ce consecințe au avut. Cum, în timpul acestor demonstrații, femeile erau arestate și trimise la închisoare în încercarea de a potoli agitația și de a le descuraja pe femei să se alăture cauzei sufragetelor.

Textul descrie eliberarea din închisoare a mai multor sufragete, printre care se aflau Annie Kenney și Emmeline Pankhurst, cea din urmă fiind una dintre cele mai cunoscute, vocale și vizibile sufragete britanice. Emmeline Pankhurst a fost adepta unor abordări mai radicale, pe care le-a și pus în practică, în privința obținerii dreptului de vot pentru femei și a ceea ce atunci (și astăzi) se considera a fi militantism: simpla exprimare a

opinie de către o femeie era judecată drept o atitudine „nefemeiască“ și militantă.

Emmeline este, așadar, eliberată din închisoarea Holloway, mai devreme cu o zi decât era inițial termenul stabilit. Majoritatea sufragetelor care au fost arestate în această perioadă, până la obținerea dreptului de vot condiționat în 1918, au ajuns în închisoarea Holloway, unde au fost ținute în izolare (carceră), împiedicate să comunice unele cu altele, brutalizate și supuse tratamentului hrănirii forțate în baza legii care a devenit cunoscută drept „Legea pisicii și a șoarecelui“.

Hrănirea forțată a apărut ca o tentativă disperată și crudă a guvernului de a le descuraja pe sufragete și pe femeie să se alăture cauzei sufragetelor și de a tergiversa adoptarea proiectului de lege privind dreptul de vot al femeilor. Greva foamei practică de sufragete a fost una dintre modalitățile prin care acestea au încercat să arate guvernului importanța adoptării proiectului de lege privind dreptul de vot și a seriozității și hotărârii lor.

Cam din această perioadă, în jur de 1906–1908, sufragetele care fuseseră deținute în închisoarea Holloway au început să poarte în semn de protest, la demonstrații sau la întruniri, „haine de deținute“, cu speranța că vor reuși să creeze conștientizare în privința, pe de o parte, obținerii dreptului de vot de

către femei, pe de alta, a condițiilor și tratamentului din închisori.

Eliberarea sufragetelor cu o zi mai devreme pare să fi fost o încercare a guvernului de a evita să se confrunte cu două demonstrații: una pentru obținerea dreptului de vot, cea de-a doua pentru eliberarea sufragetelor din închisoare.

La o diferență de o sută cincisprezece ani de la momentul acestui discurs, auzim și vedem în realitatea zilelor noastre ecouri din realitatea și mentalitatea acelor vremuri: „Acum bărbații cred că pot decide până și cum vor fi aduși pe lume copiii! Bărbații vor să facă legi pentru a decide cu privire la creșterea și nașterea copiilor.“ „Minunatul corp al femeii“ este în continuare la cheremul altor bărbați și aceleași mentalități.

Intervenția lui Annie Kenney lămurește și ea o parte a acestor evenimente: ea a fost cea care, trimisă la întrunirea liberală de la Londra pentru a afla dacă „reforma include și Dreptul de vot al femeilor“, a desfășurat, din loja în care se afla, pancarta cu mesajul cauzei sufragetelor și i-a întrebat pe liberali: „Aveți de gând să le acordați femeilor dreptul de vot?“

Marșul din 9 octombrie 1909 din Edinburgh este și mai elocvent: conform fotografiilor de arhivă a fost, într-adevăr, o manifestație amplă și elaborată

la care a participat un număr impresionant de oameni. Pancartele care sunt descrise în text cel mai probabil au fost create de Mary Lowndes, cea care a creat pancartele și pentru demonstrația de la Londra din 1908, Leeds, precum și numeroase alte pancarte prin care a celebrat contribuțiile sufragetelor, scriitoarelor, infirmierelor, cercetătoarelor sau ale diferitelor femei din istorie. În 1912, Marie Curie* va semna petiția internațională care fusese înaintată pentru eliberarea sufragetelor din închisoare.

H.H. Asquith era prim-ministru în 1908 și membru al Partidului Liberal și a fost cel care a fost în favoarea acordării dreptului de vot universal bărbaților, dar nu și femeilor, de unde și mesajul care îi este adresat pe pancartă.

Ampla demonstrație a cuprins nenumărate pancarte și mesaje, organizată într-o mizanscenă alegorică; unul dintre aceste portrete reprezentative de la această demonstrație a fost cel care a relatat povestea contesei Buchan, cea care, în 1306, la ordinul lui Eduard I al Angliei, a fost închisă într-o cușcă agățată de zidurile castelului Berwick „pentru că l-a încoronat pe Bruce când nimeni nu

* *Hertha Ayrton (1854–1923) and the Admission of Women to the Royal Society of London*, de Joan Mason în *Notes and Records of the Royal Society of London*, Vol. 45, Nr. 2 (Jul., 1991), p. 211.

îndrăzneă“. Eduard I al Angliei a ordonat ca această „să fie închisă într-un lăcaș de piatră și fier sub formă de cruce... să fie suspendată pe exteriorul castelului Berwick, astfel ca atât în viață, cât și după moarte să fie un spectacol și o veșnică muștrare călătorilor“*. Contesa Buchan a rămas închisă în această cușcă timp de patru ani.

Nu este clar dacă la aceste demonstrații au putut participa, și în ce condiții, și femeile din grupuri minoritare etnice; se cunoaște implicarea prințesei Sophia Duleep Singh, a Lolitei Roy, a lui Bhagwati Bhola Nauth, a Sushamei Sen, toate de origine indiană. În 1911, prințesa Sophia Duleep Singh, alături de alte sufragete, a refuzat să participe la recensământ, scriind pe foia de recensământ următoarele: „Fără vot, fără recensământ“*. Din moment ce femeile nu contează, ele refuză să fie

* <https://web.archive.org/web/20150715205543/http://www.educationscotland.gov.uk/scotlandshistory/warsofindependence/isobeloffife/index.asp>

** Campania de boicotare a recensământului a cuprins numeroase proteste în Londra; refuzul de a participa la recensământ era sancționat printr-o amendă de 5 lire sterline sau o lună petrecută în închisoare. În noaptea recensământului, Emily Wilding Davison a reușit să se strecoare în Camera Comunelor, dar a fost descoperită în capela de la Palatul Westminster. <https://blog.nationalarchives.gov.uk/no-vote-no-census-the-1911-suffrage-census-protests/>

numărate. Conștiința mă oprește să completez acest formular*.“

Un exemplu grăitor este cel al Idei B. Wells, în Statele Unite ale Americii. Ida B. Wells a fost jurnalistă de investigație și scriitoare afro-americană, fondatoarea Asociației Naționale pentru Promovarea Persoanelor de Culoare (NAACP), care s-a implicat în Mișcarea pentru Drepturile Civile și care a documentat peste 3 500 de cazuri** de linșare în Statele Unite ale Americii. Ea a participat la demonstrația de la Washington a sufragetelor din martie 1913, cu două luni înainte de moartea lui Emily Wilding Davison în Anglia.

La această demonstrație au participat opt mii de femei. Însă, dacă Ida B. Wells dorea să se alăture acestei demonstrații, trebuia să respecte codurile segregării și să meargă în coada procesiunii. Ida B. Wells nu s-a supus codurilor segregării și practicilor rasiste și, în loc să mărșăluiască în spatele procesiunii, s-a alăturat în fruntea delegației femeilor din Illinois. O putem vedea într-o fotografie*** din

* <https://www.hrp.org.uk/hampton-court-palace/history-and-stories/sophia-duleep-singh/>

** <https://www.nps.gov/articles/000/a-noble-endeavor-ida-b-wells-barnett-and-suffrage.htm>

*** <https://www.nps.gov/articles/000/a-noble-endeavor-ida-b-wells-barnett-and-suffrage.htm>